

Digitaalinen media: tietoyhteiskunnan merkitysten luoja

Puheenvuoro tulevaisuusvaliokunnan 10-vuotisjuhlaistunnossa Eduskunnassa 5.11.2003

Airi Salminen

Jyväskylän yliopisto
Tietojenkäsittelytieteiden laitos

Arvoisat kuulijat:

Suomalaisessa yhteiskunnassa digitaalinen media on tärkeässä asemassa ihmisten välisen kommunikoinnin välikätenä. Digitaalinen media muodostuu monimutkaisesta verkostosta laitteistoja, ohjelmistoja, väliohjelmistoja ja ihmisten välisiä sopimuksia tiedon esitys, käsittely- ja välitystavoista. Tässä verkostossa viestimme saattavat siirtyä hetkessä maapallon toiselle puolelle. Digitaalisina tallenteina pyrimme välittämään viestimme myös tulevaisuuteen, ensi viikkoon, ensi vuoteen. Kuinka pitkälle viestimme välittyy? Onko se meidän viestimme, jonka joku vastaanottaja saa?

Aiheen tälle puheenvuorolle sain lukiessani tulevaisuusvaliokunnan julkaisua ”Avauksia tietämyksen hallintaan” vuodelta 2001. Silmiini osui erään tulevaisuusvaliokunnan silloisen jäsenen lausahdus: ”Internet voi auttaa rakentamaan luottamusta kansalaisten ja kansanedustajien välille ilman, että media pääsee väliin tulkitsemaan sanomaa”. Media tässä tarkoittaa mitä ilmeisimmin lehdistöä, radiota ja televisiota. Internet tuo tähän kuvioon mukaan myös digitaalisen median.

Tietoyhteiskunnan uusia teknisiä ratkaisuja kehitettäessä on syytä muistaa, että mitä monipuolisemmin digitaalista mediaa hyödynnämme, sitä suuremmaksi käyvät mahdollisuudet merkitysten ja tulkintojen muuttumiseen tai tuhoutumiseen ainakin pitkällä aikavälillä. Mitä voimme tietää digitaalisen kulttuurimme säilymisestä 50 vuoden päähän? Emme oikeastaan mitään. Nollia ja ykkösiä uskomme saatavan kohtuullisen hyvin säilymään. Mikä on niiden tulkinta tulevaisuuden yhteiskunnassa, tulevaisuuden laitteilla ja ohjelmistoilla, sitä emme voi tietää.

Mistä merkitykset sitten syntyvät digitaaliseen tietoon? Kuka niitä merkityksiä antaa? Kirjoittaja, kirjoitusohjelma, sisältöön metatietoa liittävät ihmiset ja ohjelmat, erilaiset sisältöä muokkaavat transformaatio-ohjelmat – esimerkiksi mahdolliset virusohjelmat, tulostusohjelma ja lopulta lukija. Merkityksen antajia on siis monia ja digitaalisen median välittämä viesti on saattanut käydä läpi erittäin monivaiheisen

merkitystenantoketjun.

Keskustelu digitaalisen tiedon merkityksestä on tullut entistä ajankohtaisemmaksi nyt, kun kansainvälisesti suuren mielenkiinnon kohteena on nykyisen webin muuttaminen semanttiseksi webiksi. Tavoitteena on lisätä Internetin tietovarantojen sisältöjen merkityksestä kertovaa tietoa Internetiin sellaisessa muodossa, että se olisi sekä ihmisten että ohjelmistojen ymmärrettävissä. Tavoitteena on myöskin, että semanttinen web olisi luottamuksen web. Parhaimmillaan semanttinen web voisi tarjota siinä toimivalle ihmiselle ympäristön, jonka käsitteistön hän tuntee, missä muutkin ihmiset sekä tietokoneet tuntevat saman käsitteistön, missä tiedot on organisoitu ymmärrettävällä tavalla, missä hän voi tuntea käyttävänsä luotettavia palveluja ja löytävänsä hyödyllistä tietoa.

Semanttinen web ei voi olla yksi yhteinen globaali tietoverkko. Semanttisen webin rakentaminen edellyttää yhteisön yhteisen käsitteistön tunnistamista, siitä sopimista ja sen määrittelyä niin, että konekin sitä ymmärtää. Käsitteistön täytyy olla yhteisesti ymmärretty ja käsitteiden ilmaisemiseen täytyy olla yhteinen kieli. Tällaista yhteistä käsitteistöä ja kieltä ei ole globaalissa tietoverkossa. Globalisaatiokehityksen jälkeen vuorossa on lokalisaatiokehitys. Tehokkaasti toimivan semanttisen webin kehittämisen kynnyksymykseksi nousee yhteistyökykyisten ja luotettavien yhteisöjen tunnistaminen, heidän tarpeisiinsa paneutuminen ja tarpeita vaativien ratkaisujen kehittäminen. Tämä on erittäin haastava tehtävä.

Tarkastelkaamme esimerkiksi suurta valokuvakokoelmaa Irakin sodasta. Haluaisimme tallentaa sen niin, että irakilaiset, amerikkalaiset ja ranskalaiset voisivat löytää sieltä itseään kiinnostavia kuvia oman kulttuurinsa, kielensä ja arvomaailmansa pohjalta. Yhdellä yhteisellä käsitteistöllä tämä ei onnistu. Tarvitsemme vähintään kolme erilaista käsitteistöä. Mutta onko olemassa yksi yhteinen irakilainen, yksi yhteinen amerikkalainen ja yksi yhteinen ranskalainen käsitteistö Irakin sotaan liittyen? Ei tietenkään. Kenen käsitteistön me valitsemme? Ja kenen ymmärrettäväksi se on tarkoitettu? Jos se on tarkoitettu tulevaisuuteen, ihmisille 10 tai 50 vuoden kuluttua, niin heidän käsitteistönsä ja ymmärryksensä Irakin sodasta saattaa olla jotain hyvin erilaista kuin mitä valittuun käsitteistöön on tallentunut.

Mikäli me suomalaisessa yhteiskunnassa haluamme tallentaa digitaalisia tietovarantoja myöskin tulevaisuuteen, tuleville sukupolville, olemme vaikeiden päätösten edessä. Digitaalisten tietovarantojen säilyttäminen vaatii työtä ja siitä aiheutuu kustannuksia. Säilymistä ei saada varmistettua kertaluontoisella toimenpiteellä vaan säilyminen vaatii toistuvia toimenpiteitä teknologisen ja yhteiskunnallisen ympäristön muuttuessa. Digitaalisen kansallisuusomaisuutemme säilyttämiseen täytyy suunnitella strategiat, jotta se, mitä arvokkaasta omaisuudestamme ja palveluistamme säilyy ei

ole globaalin tietoverkon sattumien summaa. Monella taholla täytyy tehdä kipeitäkin valintoja. Mitkä ovat niitä tietovarantoja tai aikamme digitaalisen kulttuurin ilmentymiä, joiden säilyttäminen halutaan turvata, mitkä ovat niitä, joiden annetaan ränsistyä tai jotka tuhoaan? Kenen käsitteistö ja kenen merkitykset liitetään säilytettäväksi tarkoitettuihin tallenteisiin? Mikä on se teknologia, jonka varassa tietoyhteiskunnan palvelut toimivat silloin, kun nykyinen globaali Internet ei toimi? Nämä ovat muutamia niistä kysymyksistä, joihin tietoyhteiskunnan rakentajat joutuvat vastaamaan.

Toivotan onnea 10-vuotta täyttävälle tulevaisuusvaliokunnalle ja menestystä ihmisten tietoyhteiskunnan rakentamisessa.

[A.S. HOME](#) [A.S. PUBLICATIONS](#) [A.S. PROJECTS](#)